

مشخصات لایحه

دوره هشتم - سال سوم

شماره ثبت:

۴۶۰

شماره چاپ:

۱۱۸۱

تاریخ چاپ:

۱۳۸۹/۵/۱۸

نام دفاتر:

مطالعات سیاسی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۰۴۰۹-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۸۹/۷/۱۷

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقتنامه همکاریهای امنیتی

بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت قطر»

دلیل ارائه لایحه

- پتانسیل بالای بروز برخی جرائم سازمان یافته در ساختار جغرافیای امنیتی خلیج فارس،
- پیشگیری از بروز آسیبها و تنشهای احتمالی ناشی از ضعف سازوکارهای امنیتی دوجانبه.

هدف لایحه

- قانونمندی سازی چارچوب همکاریهای امنیتی بین ایران و قطر برای مقابله مؤثر با جرائم سازمان یافته
فراملی مانند پولشویی، قاچاق مواد مخدر و روانگردانها.

مخاطبان لایحه

قوه قضائیه، نیروی انتظامی، وزارتخانههای کشور، امور خارجه، اطلاعات و دادگستری.

نکات مثبت لایحه

- توسعه منطقهگرایی در روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران،
براساس نظریه وابستگی متقابل، کشورهای منطقه دارای برخی همگونیها و منافع مشترک هستند که
دستیابی به آنها مستلزم شناخت ظرفیتها و بهره گیری از توانمندیهای متقابل است.
با توجه به مزیتهای منطقهگرایی در روند مدیریت تنشهای برون مرزی، تصویب و اجرای این توافقنامه
می تواند مقدمه ای برای انعقاد توافقنامه های مشابه با سایر کشورهای همجوار متناسب با نیازمندیها،
قابلیت های بومی، تهدیدات مشترک و الزامات منطقه ای باشد و نقش یک کاتالیزور را در روند شکل گیری نظام
امنیتی بومی و پایدار منطبق بر الگوی همگرایی اسلامی ایفا کند.
- کاهش هزینه های مدیریت انتظامی - امنیتی مناطق مرزی دریایی،
تدوین سیاست های اصولی برای مقابله با برخی مولدهای ناامن کننده مناطق مرزی مانند دزدی دریایی
یا مهاجرت های غیرقانونی، یکی از مؤلفه های کاهش هزینه های فرماندهی مرزبانی ناجا یا سایر نهادهای
ذیربط در سپاه پاسداران یا ارتش محسوب می شود.
- کم رنگ سازی لزوم امنیت وارداتی و هرگونه انعقاد توافقنامه های انتظامی برون سیستمی با حضور
قدرت های فرامنطقه ای،

اولین مرحله توسعه همگرایی منطقه ای، اتخاذ تدابیر لازم برای خنثی سازی ذهنیت پتانسیل تهدید در میان
کشورهای همسایه است. در این راستا تصویب نهایی توافقنامه امنیتی ایران و قطر، یکی از عوامل اعتماد سازی
پلکانی در ساختار مطالعات دفاع ملی است و نقش قابل توجهی را در پیشگیری از بروز برخی اصطکاکهای
انتظامی - امنیتی میان دو کشور ایفا می کند.

از طرفی انعقاد توافقنامه‌های امنیتی دوجانبه با کشورهای عرب حوزه خلیج فارس در تضعیف بار روانی ایران‌هراسی در منطقه نیز مؤثر است.

- ارتقای شاخص‌های امنیت انسانی در خلیج فارس،

هم‌افزایی ظرفیت نهادهای انتظامی - امنیتی برای مقابله با بروز برخی جرائم سازمان‌یافته مانند قاچاق انسان یا انواع مواد مخدر به صورت غیرمستقیم، شاخص‌های کمی و کیفی امنیت انسانی شهروندان دو کشور را افزایش می‌دهد.

- توسعه امنیت زیست محیطی.

افزایش مؤلفه‌های تهدیدکننده امنیت زیست محیطی، از دغدغه‌های امنیتی کشورها در دهه پیش رو خواهد بود. با توجه به اینکه یکی از حوزه‌های همکاری مشترک در این توافقنامه، توسعه همکاری‌های دوجانبه در حوزه امنیت زیست محیطی است، این مورد از مزیت‌های استراتژیک این موافقتنامه در سطح منطقه‌ای محسوب می‌شود.

ملاحظات لایحه

- یکی از حوزه‌های همکاری توافقنامه، مقابله با تروریسم و تبادل اطلاعات مرتبط با آن معرفی شده است. با توجه به امضای برخی توافقنامه‌های دفاعی قطر با آمریکا و ناتو در قالب طرح‌های امنیتی مانند «مشارکت برای صلح» و همچنین افزایش تفسیرهای دوگانه از تروریسم با هدف اعمال فشار بر جمهوری اسلامی ایران، بایسته است دامنه و تعریف هر دو کشور از تروریسم مشخص و جرائم به صورت کامل احصا شود.

- بخش قابل توجهی از این توافقنامه، مستلزم معاضدت‌های پلیسی - قضایی است، درحالی که در مفاد لایحه هیچ‌گونه اشاره‌ای به نقش و جایگاه دستگاه قضایی نشده است.

- با توجه به انعقاد توافقنامه اطلاعاتی بین قطر و ایالات متحده، لازم است اقدامات احتیاطی لازم برای پیشگیری از خروج اطلاعات طبقه‌بندی شده انتظامی یا مرتبط با فرماندهی مرزبانی مورد توجه نهادهای ذیربط قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

براساس مکتب سیاسی واقع‌گرایی، سیاست‌های دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران بایسته است با اتخاذ رویکرد همگرایی، ائتلاف‌سازی، اعتمادسازی پلکانی، مدیریت ظرفیت‌ها و شناخت اهداف و قابلیت‌های بازیگران منطقه‌ای دنبال شود.

یکی از اهداف راهبردی جمهوری اسلامی ایران، بسترسازی برای پیاده‌سازی «الگوی امنیتی بومی، پایدار و مشارکتی» از طریق گسترش توافقنامه‌های دوجانبه یا چندجانبه با کشورهای همسایه است.

براساس رویکرد منطقه‌گرایی، امنیت کشورها را جدا از یکدیگر نمی‌توان فرض کرد. به طوری که یکی از شاخص‌های ارزیابی میزان کارآمدی و اثربخشی دیپلماسی امنیتی، میزان بهره‌گیری کشورهای همسایه از ظرفیت‌های منطقه‌ای است. در مورد جرائم سازمان‌یافته، لزوم هم‌افزایی بهینه ظرفیت‌های انتظامی - امنیتی بیشتر است، زیرا این نوع جرائم در زیرمجموعه تهدیدات فراملی است که مقابله مؤثر با آن جز با مدیریت دفاعی ظرفیت‌های منطقه‌ای و ایجاد ساختارهای امنیتی مشترک میسر نیست.

یکی از روش‌های مدیریت دفاعی برای شکل‌گیری امنیت جامع پایدار در خلیج فارس، اتخاذ تمهیدات لازم برای تنش‌زدایی و هم‌افزایی توانمندی‌های انتظامی - امنیتی میان جمهوری اسلامی ایران و کشورهای عرب حوزه خلیج فارس است. این تحرک دیپلماتیک با سیاست‌های راهبردی اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران نیز منطبق است، به طوری که بررسی سند چشم‌انداز، قانون برنامه چهارم و سیاست‌های کلی برنامه پنجم مبین جهت‌گیری این اسناد به سمت توسعه منطقه‌گرایی است. برای مثال در بندهای «۱-۳۹»، «۲-۳۹» و «۷-۳۹» سیاست‌های کلی برنامه پنجم به صراحت بر ضرورت اتخاذ گام‌های عملی برای توسعه همکاری‌های دوجانبه با اولویت کشورهای همسایه، تقویت روابط سازنده با کشورهای غیرمتخاصم و ارتقای همگرایی اسلامی تأکید شده است. در نتیجه تصویب و اجرای این توافقنامه در صورت رعایت ملاحظات امنیتی، اطلاعاتی و حقوقی، با اولویت‌های کلان اسناد بالادستی و منافع ملی همسو است.